

Z Kroniki naukowej

PROBLEMATYKA CZESKIEGO POGRANICZA TEMATEM ZJAZDU CZESKIEGO TOWARZYSTWA GEOGRAFICZNEGO

W północno-czeskim mieście uzdrowskim Teplicach, które w 1962 r. obchodzi jubileusz 1200 lat swego istnienia, miał miejsce w dn. 18—21 VI br. IX Zjazd Geografów Czechosłowackich. Brało w nim udział 146 uczonych. Zwołany pod hasłem: „Geografia pomocą w budowie Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej” — otwarty został uroczystie w dn. 18 VI br. przez przewodniczącego Czechosłowackiego Towarzystwa Geograficznego, prof. Korčáka, i przewodniczącego (miejscowej) rady narodowej, inż. Mikulę. Przedpołudniowe obrady wypełniły referaty dotyczące aktualnych problemów poszczególnych dziedzin i specjalizacji geograficznych. W ciągu następnych dni obrady przebiegały w sześciu sekcjach: północnoczeskiej, geografii fizycznej, ekonomicznej, historycznej, geografii szkolnej, kartograficznej. Wygłoszono ogółem 42 referaty.

Najliczniej reprezentowana była tak ilością referatów, jak i uczestników, sekcja północnoczeska, której obrady dotyczyły problematyki północnego pogranicza Czech. Wszystkie 11 referatów wygłoszonych w tej sekcji omawiało zagadnienia ekonomiczno-geograficzne. W większości chodziło o typizację zjawisk ekonomiczno-geograficznych lub o wyjaśnienie zjawisk i zmian stwierdzonych w czasie badań terenowych. We wstępnym referacie V. Havrda zajął się geograficznymi problemami północnoczeskiego zagłębia węgla brunatnego. Następnie M. Střída zanalizował problem podziału regionalnego północnych Czech, podkreślając ściśle związki łączące ten obszar z Pragą, związki o wiele silniejsze niż np. więz okęgu olomunieckiego z Ostrawą. W północnych Czechach rozróżnia się 7 podstawowych okęgów gospodarczych (chomutowski, mosteckí, teplickí, usteckí, žateckí, litomierzyckí i czeskolipski), przy czym okęg libereckí nie jest już tak ściśle związany ze środkowymi Czechami. Obecnie następuje proces aktywizacji ekonomicznej okęgów chomutowskiego i žateckiego, gdzie dotąd istnieją rezerwy dla eksploatacji w postaci warunków naturalnych i ekonomicznych. V. Häufler przedstawił uczestnikom Zjazdu mapę zmian, jakie zaszły w zaludnieniu obszaru północnych Czech między l. 1921—1961, sporządzoną na podstawie danych dotyczących poszczególnych gmin tego obszaru oraz wygłosił komentarz wyjaśniający geograficzny aspekt zagadnienia.

W referacie o nowych miastach i osiedlach północnych Czech C. Votrubec określił pojęcie nowych osiedli i zanalizował ich rozmieszczenie w zależności od funkcji i wielkości oraz przeprowadził krótką charakterystykę problemu włączenia ich w sieć osiedli okęgów północnoczeskich. Spośród 76 nowych miejscowości czzechosłowackich 14 leży na tym obszarze, a 10 powstało w związku z rozbudową w tych stronach zagłębia węgla brunatnego. Najbardziej interesującymi przykładami są tu: Most, nowe socjalistyczne miasto, które ma już około 30 tys. mieszkańców, Jirkov (dzielnica Ervěnice), dokąd przesiedlono mieszkańców zlikwidowanego miasta Ervěnice, wreszcie Meziboří, liczące obecnie już 6 tys. mieszkańców, a które, po zmianie koncepcji „miasta-internatu dla młodzieży górniczej”, od r. 1955 stało się samodzielnym organizmem miejskim. Przykład szczególnie stanowią osiedla górnicze Braňany k. Mostu, Loučná k. Litvínova i Střelná k. Teplic. Nowe osiedla mieszkaniowe zbudowano także w Lovosicach i Stěti. W pierwszym

przypadku podniętą ekonomiczną do budowy osiedla był rozwój przemysłu chemicznego, w drugim — budowa nowego, wielkiego kombinatu papierniczego. Pod Ústí nad Łabą i Teplicami zbudowano nowe osiedla, które mają rozwiązać problem przeciążonego i przeludnionego centrum obu miast. Z 14 nowych osiedli położonych w północnych Czechach w 8 zakończono obecny etap rozbudowy a budowa 6 jest w pełnym toku. Siedem nowych osiedli uczestnicy Zjazdu obejrżeli w czasie drugiej wycieczki wchodzącej w program Zjazdu i prowadzonej przez C. Votrubca.

N. Hanzlíková zajęła się tematyką będącą nowością na zjazdach geograficznych, mianowicie zatrudnieniem kobiet w przemyśle północnych Czech, dołączając do swego referatu oryginalne i szczegółowe kartogramy. Referentka dokonała podziału na okręgi z większym i mniejszym procentem zatrudnionych kobiet, przeprowadziła w tym względzie analizę poszczególnych środowisk a także dziedzin pracy, wreszcie scharakteryzowała obecne rozmieszczenie kobiecych sił roboczych, co stanowi wstęp do dalszych badań, które mają doprowadzić do optymalnego wykorzystania tych sił w przemyśle północnych Czech.

Analizę problemów północno-czeskiego przemysłu cukrowniczego przeprowadził w swym referacie J. Kolář, przy czym położył nacisk na stosunki istniejące między cukrowniami, a bazą surowcową, transportem, bazą wodną, paliwową i in.

O chmielarstwie północnych Czech mówił O. Vrána. Hodowla chmielu rozwija się tu od XIII w. a obecnie ponad 5 000 ha zajętych jest pod jego uprawę (więcej niż 1% ogólnej powierzchni rolnej tego obszaru). Najbardziej odpowiednimi terenami pod uprawę chmielu są permskie formacje czerwonych piaskowców, lecz najprawdopodobniej ważniejszą rolę gra tu grubość profilu glebowego, niż chemiczne czy mechaniczne właściwości gleby.

J. Brínke wraz z D. Chroboková przedstawili stopień samowystarczalności omawianego obszaru w zakresie zaopatrzenia w podstawowe produkty zwierzęce oraz problem rozwoju tej dziedziny gospodarki.

Przeprowadzając analizę północnoczeskich węzłów transportu kolejowego, K. Stránský porównywał wielkości dokonywanych w nich załadunków i wylądunków, podzielił je według spełnianej przez nie funkcji, a także określił, które z nich są wywozowymi, a które dowozowymi.

Zarys geografii stolicy omawianych obszarów, Ústí nad Łabą, podał M. Spür, a podczas wycieczki uzupełnił go krótkim wykładem. Natomiast J. Hůrský zajął się w swym referacie szczegółowym opisem aglomeracji uesteckiej na przykładzie dziesięciu zakładów.

O powierzchniowych zmianach terenowych powstałych na skutek eksploatacji odkrywkowej złóż węgla brunatnego mówił J. Dosedla. W następstwie stosowania bardziej ekonomicznego wydobycia odkrywkowego, którym objęte zostały warstwy już dawniej eksploatowane dołowo, ubywa w ciągu ostatnich lat pół zaliskowych zwłaszcza w okr. mosteckim. Zmniejszaniem się i zanikaniem jeziora Komořańskiego zajął się O. Pokorný.

Trzy referaty wygłoszone w innych sekcjach dotyczyły północnych Czech. I tak w sekcji geografii fizycznej V. Mostecký referował szczegółowo podstawy podziału Śródgórze Czeskiego, opisując charakterystyczne utwory powierzchniowe poszczególnych jego części. V. Král natomiast zajął się przede wszystkim powstaniem i rozwojem doliny Łaby.

W sekcji szkolnej F. Pinc omówił sprawę rozszerzenia materiału nauczania dotyczącego północnych Czech. Osobom zajmującym się metodyką nauczania w okręgach północno-czeskich polecono, aby najusilniej pomagały nauczycielom w tym zakresie. Dążenie to ma największą rolę do spełnienia w okręgach pogranicznych. Autor referatu podał konkretne projekty w tym kierunku.

Tak więc ustecki Zjazd Geografów Czechosłowackich przyczynił się do zwiększenia ich zainteresowania studiami nad okręgami pogranicznymi.

W innych sekcjach, które nie zajmowały się wyłącznie problematyką Pogranicza wygłoszono 28 referatów. Cały pierwszy numer „Sborníka Československé Společnosti Zeměpisné” z r. 1963 poświęcony zostanie IX Zjazdowi, przy czym wydrukowane w nim będą wszystkie referaty zjazdowe.

Wraz ze zjazdem teplickim odbyło się walne zebranie Czechosłowackiego Towarzystwa Geograficznego, na którym wybrano nowy zarząd z prof. Korčákiem na czele, oraz postanowiono zwołać jubileuszowy X Zjazd Geografów Czechosłowackich w r. 1965 we wschodniej Słowacji.

Ctibor Votrubec

Z kroniki Instytutu Zachodniego

Wizyta przedstawicieli ambasady NRD w IZ. W dn. 14 VIII 1962 r. odwiedzili Instytut Zachodni przedstawiciele ambasady NRD: kierownik Wydziału Kulturalnego Günther Tönnies oraz radca Werner Schmidt.

Goście niemieccy zwiedzili pomieszczenia Instytutu Zachodniego, w szczególności bibliotekę i archiwum prasowe, a następnie odbyli rozmowy o aktualnych pracach Instytutu Zachodniego z dyrekcją, którą reprezentowali: dyrektor IZ, prof. dr Michał Szczaniecki oraz sekretarz naukowy IZ, doc. dr Bolesław Wiewióra. W rozmowach uczestniczyli również kierownicy Sekcji Naukowych oraz niektórzy pracownicy naukowi Instytutu Zachodniego.

Wizyta studentów i wykładowców kanadyjskich. Dn. 8 VIII br. odwiedziła Instytut Zachodni 20-osobowa grupa studentów kanadyjskich, biorąca udział w odbywającym się w Polsce seminarium polsko-kanadyjskim pt. *Wpływ postępu technicznego na rozwój społeczny*.

Na czele grupy kanadyjskiej, składającej się w większości ze studentów

nauk politycznych (*political science*) stali: dr Anna Cienciąła, wykładowca historii najnowszej na Uniwersytecie w Toronto oraz prof. Mieczysław Gnaruski z Uniwersytetu w Sherbrooke.

Goście kanadyjscy zwiedzili bibliotekę Instytutu Zachodniego oraz archiwum prasowe, a doc. dr Bolesław Wiewióra, sekretarz naukowy Instytutu Zachodniego, zaznajomił ich z rozwojem i pracami Instytutu. Następnie między polskimi i kanadyjskimi uczestnikami wywiązała się dyskusja na temat stosunków polsko-niemieckich.

Studenci kanadyjscy zainteresowali się wydawnictwami Instytutu Zachodniego, zwłaszcza półrocznikiem obcojęzycznym „Polish Western Affairs”.

Pobyt naukowca kanadyjskiego w IZ. Uczestniczący w odbywającym się w Polsce seminarium polsko-kanadyjskim, prof. Mieczysław Gnaruski z Uniwersytetu w Sherbrooke, przebywał w dn. 13–18 VIII 1962 r. w Instytucie Zachodnim. Gość kanadyjski studiował materiały i źródła dotyczące polskich Ziem Zachodnich.